

del mateix substantiu i que signifiqui el passatge: «sota son hàbit jeu el tort o la falta». — 4 Du C., s. v. *neglectum* defineix com «negligentia, sed maxime ea quae culpae proxima est», il·lustrant-ho amb un exemple del *Capitulare de Villis* (c. 800), cap. 4: «Si familia nostra partibus nostris aliquam fecerit fraudem de latrocinio aut alio *neglecto*, illud in caput componat», i afegeix: «Occurrit ibidem semel ac iterum. Adde Legem Alemann. tit. 36, § 3, et Leges Luitprandi Regis Longob. tit. 58, § 2 ---». — 5 Heus ací el text: «E anean [= a enant] tornà i e i mas il·lex de la Muntada e pres l'ome e l'aver e la roba, e teng-o pres vi senmanes, e a cab de sis senmanes fet [= feu] pleid zel ome, e fet-lo jurar manvès sus a Sent Cristòval de Buse que no se n clamarie: tot azò li fet a [a] quel om *per nelet que no avie*» (Pujol, doc. iv, citem de Russell-Gebbett, *Med. Cat. Ling. Texts*, p. 83.37); després en línia 53 «e no *per nelet que nos avem*» i línia 55 «e no *per nelet que en els trobàs*». — 6 Els orígens dels *Usatges* són de mitjan S. xi, del temps de R. Berenguer I. — 7 Com indica l'editor dels *Usatges* (pàgina 279) el jutjament a base d'una «esmena» o «composició» suposava, com el *Webrgeld* del Dret germànic, la paga d'una indemnització per part del delinqüent a la víctima o als seus familiars. — 8 Més detalls sobre la interpretació d'aquest jurament i alguns conceptes relacionats, en *Usatges*, *NCl.*, 279-280. — 9 Ms. A duu *malatxós*, A¹ *nelatxós*, B *nalatgós*.

Negoci, *negociable*, *negociació*, *negociador*, *negocial*, *negociant*, *negociar*, *negociat*, *negociatiu*, *negocijar*, *negociós*, *V. oci* *Negrada*, *negral*, *negrall*, *negranti*, *V. negre*

NEGRE, del llatí NIGER, NIGRA, NIGRUM, id. □ 1.ª doc.: S. XIII (Llull, Desclot etc.).

Mot usual en totes les èpoques de l'idioma i comú a totes les llengües romàniques (excepte el sard): castellà, port. *negro*, it. *nero*, fr. *noir* (ant. *neir*), oc. *negre* (variants *neir*, *nier*),¹ aranes *nere*. La solució -GR- > -j-, que caracteritza aquestes darreres formes, s'havia donat en català també, car una variant *ner(e)* és freqüent en els noms de lloc del període primitiu² i a judicar per la seva aparició en el text de les *Vides*³ sembla haver continuat almenys fins al S. xiv en el parlar del Rosselló. Notem a més que han existit en català derivats com *neret*, *nereny*, *neral* etc. (vegeu infra). D'altra banda un substantiu *neira* 'puça' emprat per Llull és rar i deu ser un occitanisme d'aquest autor;⁴ però cf. eiv. *desnegir* infra.

L'ús del mot en sentits translàtics com 'funest', 'trist', 'tenebrós', ben comú en llatí, es troba sovint en català medieval: «--- actes --- *negres*» (*Tirant*, cap. 67), «--- *negra* enveja ---» (*Somni de J. Johan*, v. 2037), «*negra* vida ---» (F. Alegre, *Transf.*, 74) etc. En referència a la gent de color o de raça, *negre* apareix ja en Desclot: «La primera escala de sarraïns era x rens de sarraïns *negres*, grans e forts» (cap. 5, ed. *NCl.* II,

34.18), i com a substantiu en el mateix sentit en document de 1455, en el *Spill*, 424, *Tirant*, cap. 253; en aquesta obra hom parla, a més, de *negrins*: «aquest rei Escariano --- era tot *negre*, car era senyor dels *negrins* d'Etiòpia» (ed. *NCl.* v, 113.25).⁵ En l'accepció de 'malura que ataca certs arbres fruiters, com l'oliver i el cep' s'usa en masculí (dial. or.) i usualment en femení (occ., i val.) segons *AlcM*.

DERIV.: *Negret*, -ta, adj. dimin. [Belv. 1805]; *negret* 'peix teleosti esp. *Spinax niger*' (*BDC* XI, 60); es diu d'una varietat d'avellaner (*DAG*), i és un altre nom del bolet dit *fredolic* (*DFa*), i de la varietat del raïm dit *morastell* i de l'au anomenada *fumarell* (Martí Gadea); *trobar (un) negret* 'trobar un tresor amagat' (Mall., dos exs. en *DAG*, i un altre en *AlcM*); *negreta* 'varietat d'olivera' (*BDC* x, 118), l'avellana produïda de l'avellaner dit *negret* (*DAG*), i es diu també d'una lletra d'impremta (*DFa*), i d'una malaltia de les oliveres, i dels cucs de seda (Martí Gadea), i és un altre nom de l'au anomenada *picardona* (id.). *Negretat* 'negror' (usat a la zona del nord segons *DAG*).

Negrada 'conjunt de negres' (*DFa*), 'barcada de negres' [S. XVIII], d'on *negrer* 'qui fa el comerç de negres' [Lab. 1888]; un *negrer de* 'gran multitud de coses que negreen' [Men., un ex. en Camps i Mercadal, *Folk. Men.* II, 94]. *Negrall* 'negrenc' [Martí Gadea; *Arabía, Misc. Folk. Tort. i Rib. d'Ebre*, p. 170; *pi negral* (Cavanilles II, 335), registrat per JCoromines a Rasquera (Rib. d'Ebre, 1936), al Boixar 1961; *cep neral* (usual a Sopeira, *CongrLC*, 427)]. *Negrall* 'clap de color fosc' [«No es troba un *negrall* de bosch per reposar-hi la vista» (citat d'un setmanari per *DAG*), usat també per J. Ruyra; *negrai*, registrat per JCoromines 1970 a Abella de Villalonga]. *Negranti* 'nom d'una mena de bolet', usat segons *AlcM* a Olot. *Negrejar* ['ennegrir' c. 1398, Aversó; Torra 1647, Lacav. 1696, 'fer-se fosc' (*DAG*.)]; *negrejamant* [Belv., que el dóna com a antiquat], *negreiant* adj. [1455]. *Negrella* [dit d'una varietat de raïm, i d'una figa negrenca (Escrig, Martí Gadea), ja en el *Spill* com a adj. en referència al raïm boval, que és de color negre: «Planta tria / stranya pus sana / de muntalbana / boval *negrella* / no ferrandella / ni monestrell» (v. 13433)].⁶ *Negrelló*, -ona ['persona molt morena' (MGadea); «el marit --- el tenia --- *negrelló*, fiero y brut» (Pla Mompó, *Cuentos per a els meus chiquets*, València 1926, p. 224); *negrejo* 'una varietat de raïm o cep' (Olesa, Esparraguera, *DAG*; Cardona, *AlcM*); 'niella' (Mallorca)].⁷ *Negrellar-se* 'tornar-se negres els grans de cereals' [Alcoi, *AlcM*];⁸ *negrellós* (un ex. d'un autor modern en *AlcM*). *Negrenc*, -ca [Belv. 1805; Verdager: «--- ona *negrenca* ---» (*Atl.*, 1867, vi, 66a)]. *Negri* ant. 'negre de raça', veg. amunt i la nota 5; *negrina* 'vidriol verd' (Men.); notem també *neret*, -na 'negros' [«fadrina *ner Reyna* i magra» (doc. de 1410 de Barcelona, en Riera, *Cavaller-Bagassa*, p. 170)]; «Havia los cabells durs... e molt aspres, e gran flota de cabells *naray<ns>*, grans mans amples» (*Curial, NCl.* II, 197.5);⁹ 1435, doc. d'Igualada (escrit *nerabina*); en J. Roís de Corella, i 1507, Busa-Nebr.: «*Nereina* cosa: